# מה הדין: חובת מחילה: האם הנפגע חייב למחול, ומה הדין בנפגע אכזר המציב תנאים?

**מתוך שיעורי הרב אלחנן פרץ שליט"א בדיני ממונות, נזיקין והלכות גזילה**

אסור לנפגע להיות אכזר ולא למחול. כשהפוגע בא ומבקש מחילה בכנות, מצווה על הנפגע למחול בלב חפץ.

**הנידון:** אדם שפגע בחברו בדברים והגיע לבקש ממנו מחילה בערב ראש השנה, והנפגע השיב לו: "אני מוכן למחול לך רק אם תיקח את פתק הקניות שלי, תלך לחנות, תמתין בתור שעתיים ותעלה לי את המצרכים הביתה — ואם לא, איני מוחל!" — האם הפוגע חייב לציית לתנאי זה, והאם הנפגע רשאי לעכב את מחילתו?

הפוגע אינו חייב לבצע עבור הנפגע מטלות פיזיות, קניות או תשלומי כסף שאינם מגיעים לו מן הדין כדי "לזכות" בסליחתו. מנגד, הנפגע המעמיד תנאים קנטרניים ומכבידים כאלו נקרא "אכזר", ועובר על ציווי חז"ל והפוסקים למחול בלב שלם כשמבקשים ממנו מחילה.

**הסיפור מן השיעור**

הרב תיאר מקרה מעשי המתרחש שוב ושוב בערבי חגים: אדם פגע בזולתו והגיע לפייסו קודם יום הדין. הנפגע ניצל את מצוקת הפוגע ואמר לו: "הנה פתק מצרכים לרשת 'אושר עד'. סע לשם, תמתין בתור העמוס שעתיים, תסחב את המצרכים לקומה שלישית — ורק אז אמחול לך".

הרב הבהיר הלכתית: המחילה שדרשה התורה אינה עומדת למכירה ואינה מקח וממכר. על הפוגע לפייס את חברו בדברים ולבקש סליחה כנה. אם הנפגע דורש שירותים ממוניים או פיזיים שאינם קשורים לתיקון הפגיעה עצמה – הפוגע יצא ידי חובתו לאחר שביקש שלוש פעמים, והנפגע נקרא אכזר מפני שאינו נוהג במידת זרע אברהם אבינו.

ההלכה קובעת כי המחילה אינה מקח וממכר ואינה נמדדת בטרחאות פיזיות או בתשלומי ממון שאינם מגיעים מן הדין. נפסק בשולחן ערוך (אורח חיים, סימן תר"ו סעיף א'): "כיון שמבקש ממנו הפוגע פעם ראשונה ושנייה ושלישית ומפייסו – ימחול לו, ואל יהיה הנפגע אכזר מלמחול, שאין זו דרך זרע ישראל".

על הפוגע לבקש מחילה בכנות ובפיוס הלב, ואם ביקש שלוש פעמים והנפגע עומד במריו ודורש מטלות קנטרניות – הפוגע יצא ידי חובתו בינו לבין קונו, והקפדה והחטא תלויים בצוואר הנפגע המסרב למחול *(רמ"א, חושן משפט, סימן ת"כ סעיף ל"ח)*.

*(שולחן ערוך, אורח חיים, סימן תר"ו סעיף א': "כיון שמבקש ממנו הפוגע פעם ראשונה ושנייה ושלישית ומפייסו – ימחול לו, ואל יהיה הנפגע אכזר מלמחול שאין זו דרך זרע ישראל" ; וכן ברמ"א, חושן משפט, סימן ת"כ סעיף ל"ח: "אין המחילה תלויה בדמי ממון או בטרחאות יתרות, אלא בפיוס הלב בדברים").*

---

התשובות נערכו על פי שיעורי הרב אלחנן פרץ שליט"א ועל פי פסקים שקיבל מאת הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל ומגדולי הפוסקים, והן לעיון בלבד. אין לסמוך על האמור כאן להלכה למעשה, ובשאלה פרטית יש לפנות לרב או לבית הוראה.

**בית מדרש להכשרת דיינים ומורי הוראה**

לימודי הלכה ברמה גבוהה ועיון ישיבתי מעמיק על פי גדולי הפוסקים, בראשות מורנו הרב אלחנן פרץ שליט"א, גאב"ד "חוקת משפט".

שימוש בדיני תורה בפועל ותעודת הסמכה בסיום המסלול · שיעור חושן משפט בכל יום שלישי בערב, שכונת רוממה, ירושלים

חפשו בגוגל: "בית הוראה הוראת המשפט"

**להרשמה ולפרטים: 02-6260680 · horat-hamishpat.co.il**

**סרקו את הקוד לאתר הוראת המשפט**

https://horat-hamishpat.co.il/halacha-qa/duty-to-forgive/